

nyolcvanas évek végének szabadon gyűlésező, petíciókat és felhívásokat fogalmazó, szervezkedő hangulatából. Ma-napság már vannak településszövetségek, akik ugyanezt megtehetnék, és vannak a legkülönbözőbb szakmai szervezetek, amelyek ugyancsak tiltakozhatnak, és miénk a minisztérium is, ha már szabad országban élünk.

Vagy mégsem?

Az önkormányzatiság, vagyis az, hogy *az ügyek helyben, és így ott intéződnek el, ahol a problémák megteremnek, s hogy azok intézik, akiket egyidejűleg érint is*, a hazai hatalmi fordulat számomra legértékesebb eredménye. Ha a helyi választások alkalmából történt személyi döntések eredményeképpen a megválasztottak esetleg rosszul képviselik választóik érdekeit, hát tessék máskor alkalmasabb, tisztességesebb embereket választani. A rossz döntések négyévenként korrigálhatók. Az ügyetlenek, a korruptnak, a hazudósnak, az önmagát képviselő képviselőnek, a távlatosan gondolkodni képtelennek, a valakivel összefonódottnak mennie kell. Csak rajtunk, csak a helybelieken múlik, hogy felelős kezekben van-e a település sorsa, és ha nem, hát később abba kerül!

Mindez azonban csak addig igaz, amíg *az állam fében tartja magát*, amíg nem beszél bele a helybéli dolgokba. Ameddig azt teszi és ott illetékes, ahol kell: a közrend biztosításában, a hon védelmében, a pénz értékének óvásában, az önhibájukon kívül esettek gyámolításában, az arányos fejlesztésben, a hazai termelés védelmében. Ha nem tudja, mit kell tennie, tanácsot kell adni neki. Nem a lobbysták saját és sajátos érdekei, hanem az érintettek véleménye szerint.

Ez év őszén és jövő év tavaszán éppen erre készülünk. Bizakodjunk, hogy lesz majd, aki nem illetékességünket kérdezi, hanem meg is hallgat, reménykedjünk, hogy intézkedik is. Akár úgy, hogy korrigálja, amit az előző kurzus elrontott, ám akár úgy is, hogy *rendszerezi a tennivalót, és hosszú távon összehangolt megoldásokat keres*. Reméljük, hogy az önkormányzatiság védelmében.

Budapest, 1997 augusztus 25.

Salamon Ferenc FŐÉPÍTÉSZEK AZ ÖNKORMÁNYZATOKBAN

A fenti címmel megtartott II. Országos Főépítési Konferencia inkább volt a Minisztérium, az Országgyűlés és a Főépítési Titkárságkétnapos tájékoztatója, mint főépítési tapasztalatcsere és találkozó. Bár előbbire is szükség van, s főként a törvényelőkészítő bizottságok ülésein, az utóbbira adott kevés lehetőség komoly hiányérzetet hagyott a résztvevőkben. Beszélgetések során ugyanis kiderült, hogy a főépítészek elsősorban egymástól szeretnének tanulni, trükköket ellesni, tanulságos történeteket meghallgatni.

A jól szervezett, augusztus végi debreceni konferencián felvetett gondolatok kiérlelésére tehát nem volt idő, az alábbiakban mégis ismertetjük a fontosabbakat.

Az új építési törvény tervezete első fokon elvette az önkormányzatoktól az építésügyi hatósági jogkört, de az önkormányzatok és egyéb szervezetek, valamint a képviselők ellenállása miatt a végleges törvény 52. és 53. §-ának megszövegezésénél kissé mérsékelte magát a centralizáló jogalkotó. A rendelkezés módosított szövege azonban nem teremtett jobb helyzetet, ugyanis noha meghagyta a lehetőséget a hatósági jogkör önkormányzatoknál maradására, olyan szakmai feltételeket írt elő, amelyeket alig egy-két polgármester tud és akar teljesíteni (felsőfokú szakirányú végzettség, közigazgatási szakvizsga, stb.), s embert se könnyű találni erre a köztisztviselői munkakörre, hiszen az építészek nem szívesen mennek bürokratának, építési előadónak, de szívesen vállalnának főépítési munkát.

Ebből következően javasoltuk többben a konferencián, hogy a jelenleg sok településen jól működő rendszer lehetőségét kellene az építési törvénybe beépíteni; azt ugyanis, hogy az építési előadó státuszát ellátja egy arra tökéletesen alkalmas, alacsonyabb végzettségű köztisztviselő, de szakmai felügyeletet építési ügyekben a főépítész gyakorol – magyarul: minden engedélyezési tervet, stb. átnéz, és az engedély kiadásához szükség van az ő egyetértésére is. Ezáltal a törvényben előírt szakmai színvonal biztosítva volna, s ugyanígy az önkormányzatok által igényelt függetlenség és a döntési jogkör helyben maradása is.

Ismertették a KTM önkormányzati főépítészekről szóló rendelettervezetét. A rendeletkészítés alapgondolata véleményem szerint a főépítészek gyakran tisztázatlan helyzetben jó, de a minisztériumnak (államnak) az ezzel járó következményeket is vállalnia kellene. A főépítési tevékenység ugyanis eddig is jól működött, sőt talán jobban is, mint törvénnyel túlszabályozva, hiszen mindenki annyi jogot és lehetőséget harcolt ki magának, amennyit akart és tudott. A rendeletalkotásnak akkor van értelme, ha ez egyben segíti is az önkormányzatokat, tehát ha a főépítési munkakört minden településen kötelező státuszban írja elő, és az állam az ehhez szükséges pénzt is biztosítja. A jelenlegi önkéntes alapon ugyanis a 3200 településnek csak kicsiny hányadában alkalmaznak főépítést.

A Főépítési Kollégium állásfoglalás-tervezete megszívlelendő gondolatokat tartalmaz a rendelettel kapcsolatban. Az egyik javasolt új bekezdés, mégpedig a következő, különösen heves ellenállást váltott ki a minisztérium képviselőiből: 1. § (7) bek.: *A főépítész feladatkörét és illetékességi területét érintő tervezési jogosultságát munkaszerződésben rögzíteni kell*, – tehát: hogy minden esetben az alkalmazó polgármester és a főépítész állapotodik meg arról, hogy a főépítész tervezhet-e, vagy nem az adott területen. Úgy gondolom, ez korrekt megoldás a kérdés rendezésére, a minisztérium részéről azonban mereven elzárkóztak a tervezési jog megadásától.

Szerencsére a jelen gyakorlat ezt a kérdést is rugalmasan oldotta meg. A főépítészeket ugyanis általában kétféleképpen alkalmazzák; vagy köztisztviselőként, legtöbbször főállásban, sokszor a hatósági osztály vezetőjeként, s ebben az esetben a területükön általában nem terveznek – s ezt nem is ambicionálják – legfeljebb átvisszarendezési terveket készítenek; vagy pedig független szakértőként, megbízással (másodállásban vagy szerződéssel), s ebben

az esetben terveznek is a körzetükben, s ennek hivatalosan sincs akadálya, minthogy a hatósági eljárásban nem vesznek részt.

A főépítész tervezési tevékenysége azért is fontos, hogy ne csak szóban határozza meg a település arculatát, hanem a gyakorlatban is mutassa be elképzeléseit, adjon irányvonalat, mércét. Szerintem az is természetes, hogy az önkormányzat azért alkalmazza a főépítészt, hogy a szükséges tervezési munkákat is megcsinálja számára (iskola, óvoda átalakítása, bővítése; feliratok, utcabútorok, buszmegállók, stb.). Egy Norvégiában főépítészként dolgozó, magyar származású építész felszólalásában szintén érthetetlennek tartotta a kérdés illetlen felvetését, s elmondta: náluk természetes, hogy a főépítészek terveznek is a saját településükön, hiszen a tanácsadás, építészeti koncepció kialakítása mellett az önkormányzat éppen azért alkalmazza őket, hogy helyi problémákat ismerő szakember oldja meg a feladatokat.

El kellene döntenünk végre, hogy mi az alapvető cél, és ahhoz kellene igazítani a törvényeket, rendeleteket. Ha az a cél – és szerintem csakis az lehet – hogy minden településen legyen főépítész, és ezzel javuljon az ország építészeti színvonala, akkor ehhez az ország vezetésének biztosítania kell a szakmai és anyagi feltételeket. Tudjuk azt is, hogy főépítészek nagy része szívből, „szerelemből”, s csak másodsorban pénzért dolgozik. Ezt a hatalmas energiát kellene a rendeletalkotónak felhasználnia, és nem azon gondolkoznia, hogy van-e, vagy nincs korrupció. Bürokratának egy jó építész se fog elmenni, de ha *gazdája* lehet egy településnek; ott az épített világ minden elemére vigyázhat és akár meg is tervezheti azokat – azt szívesen vállalja. Ez lenne a valódi segítség a falvaknak és városoknak.

A főépítészek tapasztalatcseréjét a 90-es években a Kós Károly Egyesülés konferenciáján kezdtük el, és ezzel egy időben Bodonyi Csabával közösen több éven át Borsod-Abaúj-Zemplénben is megszerveztük. Reméljük, hogy a következő években az országos főépítészeti konferenciákon is többet tanulhatunk majd egymástól.

HELYET A KÉTELYEKNEK!

beszélgetés Kőszeghy Attilával

– részletek –

A Falu Város Régió című terület- és településfejlesztési folyóirat idei 7-8. számában jelent meg a főszerkesztő, Hörcher Ferencné beszélgetése Kőszeghy Attilával, Ebből közlünk néhány részletet.

Mi a véleménye területpolitikánk megújulásáról?
Ha nagyon tömören akarnék válaszolni, akkor azt mondanám, hogy ami ma Magyarországon a területpolitika megújulása címen folyik, az egyszerűen nem felel meg a magyar nép adottságainak, kultúrájának, és idegen a magyar ember mentalitásától.

...

Mi a szerepe a törvénynek e helyzet kialakulásában?

Az 1996. évi XXI. , a területfejlesztésről és -rendezésről szóló törvény világossá tette, hogy hazai vizeken csak kormányzati területi politika létezik. Egy-egy önálló területi politika kimunkálására sem független szakmai gárda, sem források, sem több független információs bázis nem áll rendelkezésre. A koncepciófogalmazók a hazai piac szűkössége folytán elsőrendű szempontként kell kezeljék a kormányzat iránti lojalitásuk kimutatását, ezzel a szakmai mélységbe merülés is megtakarítható.

...

Mi a véleménye az Országos Területfejlesztési Koncepcióról?

Az a véleményem, hogy nem lehet tudni, miről van szó benne! ... Az országos és a megyei fejlesztési koncepciók egyaránt a cinizmus jegyében készülnek. Nincsenek változatokra ráhangoló, érzékletes felvezetések, incsenek olyan jövő-változatok, amelyek átbillenési pontjain az érintett térségek településeinek szintjére lebonthatóan, drámai vagy szelíd odaadással a kedvezőbb scenáriók esélye megnőhet. Nyomuk sincs olyan jövőkép-változatoknak, amelyek teljesen új társadalmi tevékenységi hálóval számolnak. a jogrendben lehetséges áttörési irányok is fájóan hiányoznak.

Hogyan látja igazodásunkat az EU területpolitikájához?

E kérdés tekintetében én többféle bizonytalanságot is látok. Egyfelől azt, hogy jószereivel csak a felületi jelenségek adaptálására figyelünk – mint például az intézményrendszer leutánczása – és nem azokra a lényegi feltételekre, amelyek azokat működőképessé és eredményessé teszik. Más szóval: nem az EU területpolitika lényegét, hanem külsőségeit vesszük át. Nem vagyok továbbá biztos abban, hogy az EU-modell még sokáig működőképes marad. Véleményem szerint keresnünk kellene a sajátos, a mi országunkban és a mi népünkkel megvalósítható területpolitikai gyakorlatot. *Mondjon valami pozitívat is!*

Vidéken, főként kistelepüléseken nagyon sok pozitív kezdeményezés van. Ilyen például Tuzsér község esete. Mi most ennek a településnek az általános rendezési tervén dolgozunk. Itt kísérletezzük ki a tervezésnek azt a módszertanát, amely alulról építkezik és helyet biztosít a visszacsatolásnak is. Az emberek ugyanis egyedül maradnak, ha nincs visszajelzés és nincs visszacsatolás. Ha nincs hatása annak, amit mondok vagy teszek, akkor enni mélyedek el a problémában, megelégszem a felületes megítéléssel. ez a munka példaértékű, nem pusztán szakmai, hanem emberi feladat is. Nagyon reméljük, hogy a tuzséri példa ragadós lesz! Ránk férne már egy magunk által kitaposott, a magyar kultúrát hordozó emberre méretezett területi, tervezési és területfejlesztési gyakorlat!

(Szeretnénk, ha Kőszeghy Attila az Országépítő számára részletesebben kifejtene véleményét – a szerk.)